

Asia: VN/12457/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi 2024 (YTS2024)

Luku 1. Johdanto

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Sivun 12 viimeinen kappale nostaa olennaisena osana toimeenpanoa toteutumisen seurannan. Seurannan ohella strategian jalkauttaminen ja ohjaus ovat keskeisiä. Hyvän ja kattavan strategian tueksi ja toimintamallin vakiinnuttamiseksi Turvallisuuskomitean rooli on keskeinen. Turvallisuuskomitean seminaarit ja yhteiset poikkitieteelliset tilaisuudet mahdollistaisivat poikkihallinnollisen yhteistyön lisäämisen ja hankkeissa tehtävän kehittämistyön tietoisuuden laajemman lisäämisen.

Sivun 13 toinen kappale päättyy lauseeseen ”valmius vasteeseen syntyy varautumalla”. Tämä lause on keskeinen ja sitä toivoisi tarkennettavan siltä osin, että varautumisen ratkaisut tehdään päivittäisessä päätöksenteossa, jossa varautuminen ja vastakyky rakentuvat. Ne eivät ole irrallisia häiriötilanteessa käyttöönotettavia ratkaisuita, vaan ne vaativat rahoituksen ja pitkäjänteisen suunnittelun.

Sivun 13 viimeinen kappale korostaa yksilön roolia ja toteaa, että yksilöt ovat kokonaisturvallisuuden avaintoimijoita. Yksilön varautumisessa, kotivarassa, toimintakyvyssä ja henkisessä kriisin kestävydessä tulee huomioida se todellisuus, että yhteiskunnassa on aiempaa suurempi määrä väestöä päivittäisen ruoka-avun varassa. Emme voi täysin nojata kotivaran kattavuuteen ja väestön toimintakykyyn vaan tämä tulee tunnistaa ja huomioida aluekohtaiset erot.

Luku 2. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Sivulla 17 korostetaan viestinnän ja tilannekuvan merkitystä johtamisen osina. Sivun viimeisessä kappaleessa viitataan teknisten järjestelmien toimivuuteen. Näiden roolia ei varmastikaan voida riittävästi korostaa sillä ajantasainen tilannekuva ja sen välittyminen sekä viestintä ovat täysin näiden järjestelmien varassa ja johtaminen rakentuu näiden järjestelmien toimivuuden varaan. Järjestelmillä taataan ajantasainen tieto päätöksenteon tueksi.

Sivulla 23 viimeisissä kappaleissa korostetaan toimintakykyisten yksilöiden tärkeyttä. Väestön toimintakyvyn ylläpito palveluita turvaamalla edellyttää toimintakyvyn ylläpitoa myös varautumisen näkökulmasta, ennen häiriötilanteita. Väestön alueellisten erityispiirteiden tunnistaminen ja yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on hyvin tärkeää, jotta kyetään ennakoimaan palvelutarpeen kasvua tai mahdollisesti ehkäisemään sitä.

Luku 3. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Sivun 26 ensimmäisen kappaleen lopussa todetaan, että turvallisuusuhkien ”...ennakkovaroitusaika on lyhentynyt. Tämä asettaa haasteita varautumiselle, vasteelle ja niiden johtamiselle.” Tässä yhteydessä tärkeää olisi vielä lisänä korostaa kriittisten viesti- ja tietojärjestelmien toimintavarmuuden tärkeyttä ja turvallisuutta.

Luku 4. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Sivuilla 33–34 olevassa varautumisen kappaleessa korostetaan organisaatioiden ja yksilöiden velvollisuutta varautumiseen. Kappaleessa olisi tärkeää korostaa sisäisen yhteensovittamisen lisäksi kattavaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja sekä yhdys- että rajapintojen tarkastelua, jotta varautumisesta saataisiin yhteiskunnallisesti muodostettua mahdollisimman eheä kokonaisuus.

Sivulla 35 oleva kappale vasteesta nostaa kattavasti vasteen keskeisiä elementtejä. Vasteen edellytyksenä mainitaan ”riittävän tarkka ja ajantasainen tilanneymmärrys ja ajoissa tehdyt päätökset”. Päätöksenteon tueksi tarvitaan siis riittävät tilannetiedot, jotka mahdollistuvat vain toimintavarmuilla ja turvallisilla viesti- ja tietojärjestelmillä. Kansallisen tilannekuvan kokonaisuuden osalta tulee huomioida tämänhetkinen tilanne liittyen eri hallinnonalojen hyvin erilaisiin tilannekuvamuuttujiin sekä seurantafrekvensseihin. Tilannekuva ja tilanneymmärrys ovat termeinä tällä hetkellä kovasti käytössä, mutta niillä tarkoitetaan hyvinkin erilaisia asioita riippuen hallinnonalasta. Eri hallinnonalojen tilannekuva määritelmät eroavat vielä hyvinkin paljon toisistaan, eivätkä ole ongelmitta yhteensovitettavissa.

Sivun 38 kappaleissa mainitaan tärkeät viittaukset käytännön toteuttamiseen liittyviin vajeisiin sekä rajoitteisiin. Nämä ovat tällä hetkellä suuri kokonaisturvallisuuden viitekehyyksen toteuttamisen uhka, ja sen voisi nostaa tärkeydellään myös esimerkiksi johdantotekstissä.

Luku 5. Kokonaisturvallisuuden toimijat

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Ei lausuttavaa.

Luku 6. Kokonaisturvallisuuden tulevaisuus

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse alaluku tai sivunumero.

Ei lausuttavaa.

OSA 2: Strategiset tehtävät

Kirjoita yksilöity palautteesi tähän. Merkitse strategisen tehtävän numero ja nimi sekä nimeä osio (Päämäärä ja tavoitteet; Toiminta-ajatus; Toimijat).

Sivun 51 viimeisessä lauseessa mainitaan tavoitteena ylimmän valtionjohdon ajantasainen turvallisuustilannekuva kaikissa olosuhteissa. Tilannekuvan tämänhetkinen tilanne vaatii vielä tarkennuksia sekä kerättävien tietojen että niiden aikaikkunoiden välillä, jotta eri hallinnonalojen tilannekuvat ovat jatkossa yhteensovitettavissa. Tämänhetkinen tilannekuvarakenne vaihtelee tiedolla johtamisen takautuvien tilastojen ja akuutin häiriötilannejohtamisen tilannekuvan muuttujien välillä. Osa tiedosta saattaa olla subjektiiviseen arvioon perustuvaa ja osa hyvinkin tarkkaa tietoaltaasta johdettua dataa. Tämä aiheuttaa sen, että nykyiset tilannekuvat eivät ole keskenään vertailukelpoisia eikä niiden muuttujia olla riittävästi määritelty. Esimerkkinä tästä esimerkiksi sosiaalihuollon tilannekuva, jossa sosiaalihuollon palvelurakenne ja kerättävät tiedot eivät kansallisesti ole vertailukelpoisia. Tilannekuva, tilanneymmärrys ja – analyysi ovat tärkeitä päätöksenteon osia, joihin tulee kohdentaa erityinen huomio, jotta tämänhetkiset niukat varat eivät ohjaudu kalliisiin tietoallasintegraatioihin vaan tilannekuvan pohja ja aidosti kriittiset muuttujat määritellään ja yhteensovitetään hallinnonalojen välillä.

Sivun 53 toisen kappaleen viimeinen maininta ”Jatkossa velvollisuus antaa tietoa turvallisuustapahtumasta valtioneuvoston tilannekeskukselle ulotetaan myös muille yhteiskunnan kriittisille toimijoille.” on tärkeä ja odotettu lisäys.

Sivulla 59 ensimmäisessä kappaleessa viitataan turvaluokitellun tiedon tuottamiseen ja lähettämiseen, joka on keskeinen turvallisuuden toimintojen mahdollistaja. Turvallinen tiedon dokumentointi ja turvaluokitusten käyttäminen tulisi olla mahdollista myös muilla kuin valtion toimijoilla. Esimerkiksi hyvinvointialueilla tuotetaan materiaalia, joita olisi tarpeen saada suojattua TL-luokittelulla.

Sivulla 68 korostetaan sairaanhoitokapasiteetin kehittämistä liittyen kokonaismaanpuolustuksen järjestelyihin. Tämän maininnan osalta asian hieman laajempi tarkastelu olisi tärkeää, sillä

tämänhetkiseen hyvinvointialueiden taloustilanteeseen liittyen tällainen kapasiteetti tulisi tarkastella kansallisena kokonaisuutena ja huomioida valmiuskeskusten rooli.

Sivuilla 79–80 kuvataan väestön suojaamisen tavoitteita ja toiminta-ajatusta. Myös näiden velvoitteiden osalta hyvinvointialueiden tiukka taloustilanne voi uhata vss-resurssien kohdentumista.

Sivulla 85, kohdassa 20 Pelastustoimi; Toimijoiden listaukseen tulee lisätä Suomen Palopäällystöliitto (aatteellinen järjestö, ei edunvalvontaroolia), jolla on pelastustoimen palveluja ja varautumista tukevia toimintoja ja roolia merkittävästi enemmän kuin joillakin tekstissä mainituilla järjestöillä.

Sivulla 109–110 nostetaan viestintäverkkojen turvaaminen ja tätä kautta kriittisten toimintojen jatkuminen. Tämä on keskeinen osa häiriötilanteiden johtamista, tilannekuvaa ja viestintää, joten meneillään olevat lainsäädännön uudistukset sekä yhteistoimintaryhmä ovat erittäin tärkeitä elementtejä viestintäverkkojen turvaamiseksi.

Sivulla 114 korostetaan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien toimivuuden sekä keskeisten tarvikkeiden saatavuuden turvaamista. Tässä erityinen painopiste tulee olla tietojärjestelmien toimivuuden varmistamisessa ja niiden palautumissuunnittelussa. Tarvikkeiden saatavuuden osalta organisaatioiden välinen yhteistyö ja yhteiset varastoinnin ratkaisut ovat keskeisiä.

Sivulla 135 tarkastellaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuutta muiden viranomaisten toiminnan tukena. Hyvinvointialueiden haastava taloustilanne ja toiminnan muutokset vaikuttavat vääjäämättä päivittäistoimintoihin nojaavaan varautumiseen ja vasteeseen.

Yleiset kommentit strategialuonnokseen.

Kirjoita yleiset havaintosi strategialuonnoksesta.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian luonnos on laadukas ja kattavasti valmisteltu. Se huomioi muuttuneet rakenteet sekä yhteiskunnan nykyisen turvallisuustilanteen. Erityisesti kyvykkyyden I. vasteen tarkastelu on kokonaisuutta huomioiva tärkeä lisäys ja ohjaa aiempia strategioita paremmin huomioimaan toimintaa. Luonnostekstin luettavuutta häiritsi hieman tekstiviittausten puuttuminen taulukoiden ja kuvioiden osalta.

Strategialuonnoksen kattavan kuvauksen lisäksi on hyvinvointialueen näkökulmasta nostettava esiin nykyisen taloustilanteen ja strategian välinen ristiriita, jota ei kokonaan voi jättää huomiotta. Hyvinvointialueiden tiukka taloustilanne asettaa haasteita ja voi jopa estää laadukkaan kokonaisturvallisuuden viitekehyksen toteuttamisen. Se myös haastaa mahdollisuutta huomioida

toimintaa osana suurempaa kokonaisuutta ja erityisesti kokonaisturvallisuus tulisi kyetä huomioimaan kansallisesti mahdollisimman samalla tavalla. Varautumisen tulisi olla pitkäjänteinen jatkuva prosessi, joka parhaimmillaan on integroitunut päivittäistoimintaan ja päätöksentekotapaan.

Luonnoksen asettelusta on todettava, että vaste-termiä käytetään muista vastaavista asiakirjoista poikkeavassa merkityksessä. Erityisesti pelastustoimen piirissä tämä voi aiheuttaa väärinymmärrystä. Termin vaste sijasta suositeltavampi olisi termi valmius, joka on kuvaavampi ja käytössä jo vakiintunut.

Loppuun toteamme, että luonnos ei ole yhteismitallinen, mm. valtioneuvoston tilannekeskuksen yksityiskohtaiset kirjaukset muihin luonnoksen osa-alueisiin verrattuna.

Varhila Kirsi
Satakunnan hyvinvointialue

Purola Heidi
Satakunnan hyvinvointialue